





An Analytical Formulation of the Strategy of Infiltration in the Post-JCPOA Order and the Representation of the Discursive Pattern of Confrontation by the Supreme Leader

Meysam Barzandeh  Department of International relations ,ZAH.C, Islamic Azad University,Zahedan,Iran. Email: m.barzandeh1053@iau.ir

Soltanali Mir  Corresponding Author, Department of International relations ,ZAH.C, Islamic Azad University,Zahedan,Iran. Email: 5339079287@iau.ir

Ahmadreza Taheri  Department of International relations ,ZAH.C, Islamic Azad University,Zahedan,Iran. Email: taheri.info@iau.ac.ir

Article Info

Article Type:

Reserch Article

Keywords:

Ayatollah Khamenei,
Strategy of Infiltration,
Strategic Leadership,
Political Decision-
Making,
Countering Threats

Article history:

Received 2025-7-20

Received in revised form
2025-11-12

Accepted 2025-12-7

Published Online

2025-12-19

ABSTRACT

The main research question is as follows: From the perspective of the Supreme Leader (May God protect him), what dimensions and mechanisms characterize the strategy of infiltration in the post-JCPOA order, and how is the discursive pattern of confronting it conceptualized? Employing a qualitative research method (discourse analysis and documentary analysis of the official statements and positions of the Supreme Leader (May God protect him) during the period 2013–2015), and drawing upon an integrated theoretical framework combining strategic leadership theory, political decision-making theory, and theories of infiltration and countering external threats, the findings indicate that the strategy of infiltration is structured across four principal domains cultural, political, economic, and social. Its objectives include the gradual transformation of identity foundations, influence over decision-shaping centers, structural economic dependency, and the creation of social divisions. The nuclear agreement is likewise assessed as a facilitating context for infiltration dynamics. In response, the discursive pattern of confrontation is articulated through public awareness-raising, preservation of revolutionary identity, vigilance of elites and officials, and the pursuit of a resistance economy. Overall, the findings suggest that infiltration in the post-JCPOA order is conceived as a structural and enduring phenomenon, and that confronting it requires a composite, multi-level approach grounded in strengthening endogenous national power. This framework presents confrontation with infiltration not as a temporary reaction, but as an integral component of the broader strategy for safeguarding identity and national security..

Cite this Article: Barzandeh, M. , Mir, S. and Taheri, A. (2025). An Analytical Formulation of the Strategy of Infiltration in the Post-JCPOA Order and the Representation of the Discursive Pattern of Confrontation by the Supreme Leader. *World Politics*, 14(3), 253-276. doi: 10.22124/wp.2025.9548



© Author(s)

Publisher: University of Guilan

DOI: 10.22124/wp.2025.9548

1. Introduction

The role of leaders and high-level decision-makers is fundamental in shaping the domestic and foreign policy orientations of states. Historical experiences demonstrate that leaders' threat perceptions, framing of strategic issues, and decision-making patterns in critical situations can significantly alter the trajectory of cooperation or conflict in the international system. In the political structure of the Islamic Republic of Iran, the Supreme Leader functions as the highest authority in strategic guidance, playing a central role in directing macro-policies across political, cultural, economic, and security domains. Within this context, developments related to Iran's nuclear issue and the emergence of the post-JCPOA order constitute a crucial arena for the manifestation of strategic leadership. These developments have not only involved technical and legal dimensions but have also introduced new forms of power projection, particularly through what is conceptualized as the "strategy of infiltration." This study aims to analytically conceptualize the dimensions and mechanisms of the infiltration strategy in the post-JCPOA order and to explain the discursive pattern of confrontation articulated by the Supreme Leader.

2. Theoretical Framework

This research is grounded in three main theoretical approaches: Strategic Leadership Theory, Political Decision-Making Theory, and theories of influence/infiltration and external threats. Strategic leadership emphasizes the leader's ability to analyze complex environments, prioritize national interests, allocate resources, and make long-term decisions under uncertainty. It highlights the importance of cognitive capacities, experience, and foresight in shaping national strategies. Political decision-making theory provides a framework for understanding how leaders interpret threats and translate them into policy orientations. Additionally, theories of infiltration and external influence focus on non-coercive and multi-layered forms of power, emphasizing how external actors seek to shape internal political, cultural, and economic structures. Together, these frameworks enable a comprehensive analysis of how leadership perceptions and strategies are constructed and operationalized in response to perceived threats.

3. Methodology

This study adopts a qualitative research design with a descriptive-analytical approach. Data were collected through discourse analysis and documentary analysis of official statements and speeches of Ayatollah Seyyed Ali Khamenei during the period 2013–2015, corresponding to the negotiation and immediate post-agreement phase of the nuclear deal. The collected data were systematically analyzed using qualitative content analysis to identify key themes, patterns, and categories related to the concept of infiltration and the strategies proposed to counter it. This

methodological approach allows for an in-depth understanding of both the conceptualization of infiltration and the discursive mechanisms of strategic response.

4. Discussion and Findings

The findings indicate that the concept of infiltration occupies a central position in the Supreme Leader's political discourse, particularly in the post-JCPOA context. Infiltration is framed as a multi-dimensional and persistent threat targeting cultural identity, political independence, economic autonomy, and national security. The study identifies four main domains of infiltration: cultural, economic, political, and security. Cultural infiltration aims at transforming societal values and weakening ideological foundations; economic infiltration seeks to create dependency and control over national resources; political infiltration attempts to generate divisions among elites and undermine cohesion; and security infiltration focuses on destabilization and internal disruption.

Furthermore, the analysis reveals that infiltration is not viewed as a new phenomenon but as a continuous strategy employed by external actors since the early years of the Islamic Republic. The discourse emphasizes the adaptive and evolving nature of this threat, particularly under conditions of increased international engagement following the nuclear agreement. In response, the Supreme Leader articulates a comprehensive counter-infiltration strategy based on strengthening national identity, enhancing public awareness, reinforcing institutional resilience, maintaining independence from foreign powers, and promoting self-reliance. The linkage between threat perception and policy orientation is evident, as the identification of infiltration directly informs strategic priorities and policy directions in the post-JCPOA order.

5. Conclusion

The study concludes that the strategy of infiltration, as conceptualized in the discourse of the Supreme Leader, represents a holistic and multi-layered understanding of contemporary threats in the international system. Strategic leadership plays a decisive role in framing these threats and formulating coherent responses. The findings highlight that the emphasis on independence, resistance, and internal capacity-building constitutes the core of Iran's strategic response to infiltration in the post-JCPOA era. Moreover, the research demonstrates that discourse analysis provides valuable insights into the interplay between leadership, threat perception, and policy-making. By systematically analyzing the dimensions and mechanisms of infiltration, this study contributes to a deeper understanding of non-coercive threats and the role of strategic leadership in addressing them within complex international environments.

سیاست جهانی

شاپا چاپی: ۰۱۳۳-۲۳۸۳
شاپا الکترونیکی: ۴۸۹۹-۴۸۳۸

Homepage: <https://interpolitics.guilan.ac.ir/>

صورت‌بندی تحلیلی راهبرد نفوذ در نظم پسابرجام و باز‌نمایی الگوی مواجهه گفتمانی از سوی مقام معظم رهبری (حفظه الله)

میثم برازنده گروه علوم سیاسی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

رایانامه: m.barazandeh1053@iau.ir

سلطانعلی میر نویسنده مسئول، گروه علوم سیاسی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران

رایانامه: 5339079287@iau.ir

احمد رضا طاهری گروه علوم سیاسی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

رایانامه: taheri.info@iau.ac.ir

چکیده	درباره مقاله
هدف این مقاله صورت‌بندی تحلیلی راهبرد نفوذ در نظم پسابرجام و باز‌نمایی الگوی مواجهه گفتمانی از سوی مقام معظم رهبری (حفظه الله) است. پرسش اصلی پژوهش عبارت است از: «از منظر مقام معظم رهبری (حفظه الله) راهبرد نفوذ در نظم پسابرجام چه ابعاد و سازوکارهایی دارد و الگوی مواجهه گفتمانی با آن چگونه تبیین می‌شود؟» فرضیه پژوهش بر این مبنا استوار است که نفوذ به‌عنوان راهبرد جایگزین تقابل سخت، با هدف تغییر تدریجی هویت فرهنگی، محاسبات راهبردی و ساختارهای تصمیم‌گیری کشور طراحی شده و مواجهه با آن در قالب الگویی چندبعدی و پیش‌دستانه صورت‌بندی شده است. یافته‌های پژوهش با استفاده از روش تحقیق کیفی (تحلیل گفتمان و تحلیل اسنادی بیانات و مواضع رسمی مقام معظم رهبری (حفظه الله) در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴) و تلفیق نظریه‌های سه گانه رهبری راهبردی، تصمیم‌گیری سیاسی و نظریه نفوذ و مقابله با تهدیدات خارجی نشان داد که راهبرد نفوذ در چهار حوزه اصلی فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی صورت‌بندی می‌شود و هدف آن تغییر تدریجی بنیان‌های هویتی، اثرگذاری بر مراکز تصمیم‌سازی، وابسته‌سازی اقتصادی و ایجاد شکاف اجتماعی است. همچنین توافق هسته‌ای به‌عنوان بستری برای تسهیل کنش‌های نفوذی ارزیابی شده و در برابر آن، الگوی مواجهه گفتمانی شامل بصیرت‌افزایی عمومی، صیانت از هویت انقلابی، هوشیاری نخبگان و پیگیری اقتصاد مقاومتی تبیین شده است. در مجموع، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نفوذ در نظم پسابرجام پدیده‌ای ساختاری و مستمر تلقی شده و مواجهه با آن مستلزم رویکردی ترکیبی، چندسطحی و مبتنی بر تقویت درون‌زایی قدرت ملی است. این الگو، مواجهه با نفوذ را نه یک واکنش مقطعی، بلکه بخشی از راهبرد کلان صیانت از هویت و امنیت ملی معرفی می‌کند.	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>کلیدواژه‌ها: حضرت آیت الله خامنه‌ای، راهبرد نفوذ، رهبری راهبردی، تصمیم‌گیری سیاسی، مقابله با تهدیدات.</p> <p>تاریخچه مقاله تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۴/۲۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۸/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۹/۱۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۹/۲۸</p>

استناد به این مقاله: برازنده، میثم، میر، سلطانعلی و طاهری، احمدرضا. (۱۴۰۴). صورت‌بندی تحلیلی راهبرد نفوذ در نظم پسابرجام و باز‌نمایی الگوی مواجهه گفتمانی از سوی مقام معظم رهبری (حفظه الله). *سیاست جهانی*, ۳۱(۳)، ۲۵۳-۲۷۶.

doi: 10.22124/wp.2025.9548

© نویسنده(گان)

ناشر: دانشگاه گیلان



نقش رهبران و تصمیم‌گیرندگان در تعیین جهت‌گیری‌های کلان داخلی و خارجی کشورها از اهمیتی بنیادین برخوردار است. تجربه‌های تاریخی نشان داده است که نحوه ادراک تهدید، چارچوب‌بندی مسائل راهبردی و الگوی تصمیم‌گیری رهبران در شرایط بحرانی می‌تواند مسیر تعامل یا تقابل کشورها در نظام بین‌الملل را به‌طور اساسی دگرگون سازد. از این‌رو، بررسی شخصیت، انگیزه‌ها و شیوه‌های تصمیم‌سازی رهبران در سطح راهبردی، یکی از ابزارهای ضروری برای فهم تحولات سیاسی و امنیتی معاصر محسوب می‌شود. در این چارچوب، تحلیل نقش رهبری در هدایت، اجرا و نظارت بر سیاست‌های کلان و تأثیر آن بر امنیت ملی، سیاست خارجی و تعامل با بازیگران بین‌المللی، موضوعی تعیین‌کننده در مطالعات راهبردی به‌شمار می‌آید. در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران، رهبری به‌عنوان عالی‌ترین مرجع هدایت راهبردی، نقش محوری در جهت‌دهی به سیاست‌های کلان سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و امنیتی ایفا می‌کند. بر اساس مبانی حقوقی و ساختار نهادی نظام، ترسیم خطوط کلی سیاست‌های راهبردی و نظارت بر اجرای آن‌ها در چارچوب رهنمودهای مقام معظم رهبری (حفظه الله) صورت می‌پذیرد. در همین راستا، تحولات مرتبط با پرونده هسته‌ای و شکل‌گیری نظم پسابرجام، یکی از مهم‌ترین عرصه‌های بروز رهبری راهبردی در جمهوری اسلامی ایران بوده است. این تحولات، علاوه بر ابعاد فنی و حقوقی، زمینه بروز الگوهای نوین اعمال قدرت در قالب «راهبرد نفوذ» را فراهم ساخته است؛ راهبردی که به‌مثابه تهدیدی چندسطحی علیه هویت فرهنگی، استقلال سیاسی و ساختارهای تصمیم‌گیری کشور مورد توجه قرار گرفته و چارچوبی برای مواجهه راهبردی با آن تبیین شده است. اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر در چند محور قابل تبیین است. نخست، تحلیل مفهوم نفوذ در چارچوب نظم پسابرجام، امکان فهم دقیق‌تر سازوکارهای نوین اعمال قدرت در محیط بین‌المللی را فراهم می‌سازد. دوم، بررسی الگوی مواجهه گفتمانی مقام معظم رهبری (حفظه الله) با این پدیده، چارچوبی تحلیلی برای تبیین پیوند میان رهبری راهبردی و امنیت ملی ارائه می‌دهد. سوم، این پژوهش با صورت‌بندی منسجم ابعاد و سازوکارهای نفوذ، می‌کوشد خلأ موجود در ادبیات تحلیلی مرتبط با پیوند میان پرونده هسته‌ای، نظم پسابرجام و الگوهای مواجهه راهبردی را برطرف سازد. از این منظر، نتایج پژوهش می‌تواند به فهم بهتر فرآیندهای تصمیم‌سازی کلان و نیز طراحی سیاست‌های پیش‌دستانه در مواجهه با تهدیدات غیرسخت‌یاری رساند. بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر، صورت‌بندی تحلیلی راهبرد نفوذ در نظم پسابرجام و بازنمایی الگوی مواجهه گفتمانی از سوی مقام معظم رهبری (حفظه الله) است. به بیانی

دیگر، مسئله محوری پژوهش آن است که راهبرد نفوذ در چارچوب تحولات پسابرجام چه ابعاد و سازوکارهایی دارد و مواجهه گفتمانی با آن چگونه در سطح راهبردی تبیین شده است. در همین راستا، پرسش اصلی پژوهش چنین صورت‌بندی می‌شود: «از منظر مقام معظم رهبری (حفظه الله)، راهبرد نفوذ در نظم پسابرجام چه ابعاد و سازوکارهایی دارد و الگوی مواجهه گفتمانی با آن چگونه قابل تبیین است؟» در ادامه، سؤالات فرعی پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شود:

۱. مقام معظم رهبری (حفظه الله) راهبرد نفوذ را در چه حوزه‌ها و سطوحی صورت‌بندی کرده‌اند؟
۲. سازوکارهای اثرگذاری نفوذ بر هویت فرهنگی، ساختارهای تصمیم‌سازی و وابستگی‌های اقتصادی چگونه تبیین شده است؟

۳. مؤلفه‌های اصلی الگوی مواجهه گفتمانی با نفوذ در چارچوب رهبری راهبردی چیست؟
۴. پیوند میان ادراک تهدید نفوذ و جهت‌گیری‌های سیاستی در نظم پسابرجام چگونه قابل تحلیل است؟ از نظر روش‌شناختی، پژوهش حاضر از نوع کیفی با رویکرد تحلیلی-توصیفی است. داده‌های پژوهش از طریق تحلیل گفتمان و تحلیل اسنادی بیانات و مواضع رسمی سید علی خامنه‌ای در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴ گردآوری شده و با بهره‌گیری از تحلیل محتوای کیفی مورد بررسی قرار گرفته است تا ابعاد راهبرد نفوذ و الگوی مواجهه گفتمانی با آن به‌صورت نظام‌مند تبیین شود.

۱. ادبیات نظری تحقیق

در مطالعات علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، بررسی نقش رهبران و فرآیندهای تصمیم‌گیری کلان‌نیازمند تکیه بر نظریه‌های بنیادی است. برای تحلیل دقیق و نظام‌مند پژوهش حاضر، از سه نظریه اصلی استفاده می‌شود. رهبری راهبردی، تصمیم‌گیری سیاسی و نظریه نفوذ و مقابله با تهدیدات خارجی. این نظریه‌ها امکان می‌دهند تا سازوکارهای هدایت سیاست‌ها و مدیریت چالش‌های امنیتی و راهبردی را به‌صورت علمی و ساختاریافته بررسی شوند.

۱-۱. نظریه رهبری راهبردی

رهبری راهبردی به توانایی رهبر در تشخیص و تحلیل محیط، تعیین اولویت‌ها، هدایت منابع و اتخاذ تصمیمات کلان در سطوح ملی و بین‌المللی اشاره دارد (Hoffman, 2025: 6). این نوع رهبری فراتر از مدیریت روزمره است و شامل برنامه‌ریزی بلندمدت، پیش‌بینی تهدیدها و فرصت‌ها و ایجاد هماهنگی میان نهادهای مختلف اجرایی و سیاسی می‌شود. بر اساس این نظریه، رهبران راهبردی نقش محوری در

شکل دهی سیاست‌های کلان کشور دارند و می‌توانند مسیر توسعه، امنیت و تعاملات بین‌المللی را به‌طور مستقیم تحت تأثیر قرار دهند (Maxwell, 2023: 41-42). ویژگی‌های کلیدی رهبری راهبردی شامل توانایی تحلیل محیط، پیش‌بینی سناریوهای مختلف، اولویت‌بندی منابع و ایجاد انسجام میان نهادها است. این نظریه بر این باور است که رهبران در شرایط بحرانی و پیچیده می‌توانند با اتخاذ تصمیمات راهبردی، ثبات و جهت‌گیری سیاست‌ها را حفظ کنند. پژوهشگران بر اهمیت نقش فرد در رهبری راهبردی تأکید دارند، زیرا توانایی‌های شناختی، تجربه و دیدگاه‌های بلندمدت رهبر تعیین‌کننده اثرگذاری سیاست‌ها است از طرفی، رهبری راهبردی بر تعامل میان عوامل داخلی و خارجی تمرکز دارد و این نکته را مورد تأکید قرار می‌دهد که تصمیمات کلان تنها محدود به حوزه داخلی نیست، بلکه باید اثرات و واکنش‌های بین‌المللی را نیز پیش‌بینی کند. در نتیجه، تحلیل رهبری راهبردی شامل بررسی توانایی رهبر در مدیریت تهدیدات، فرصت‌ها و ایجاد سیاست‌های هماهنگ با اهداف بلندمدت کشور است (Kissinger, 2025: 69-70).

۱-۲. نظریه تصمیم‌گیری سیاسی^۱

نظریه تصمیم‌گیری سیاسی به مطالعه فرآیند انتخاب میان گزینه‌های موجود در شرایط محدودیت منابع، اطلاعات و زمان می‌پردازد. این نظریه بر تحلیل چگونگی تصمیم‌گیری رهبران و نهادها در مواجهه با مسائل داخلی و بین‌المللی تمرکز دارد (Wallace, 2021:30). تصمیم‌گیری سیاسی می‌تواند بر اساس مدل‌های عقلانی، محدودیت‌های شناختی و ساختار نهادی تحلیل شود و هدف آن شناخت عوامل مؤثر بر اتخاذ تصمیمات کلان است. یکی از مؤلفه‌های مهم این نظریه، تأثیر شخصیت^۲ و سبک رهبری تصمیم‌گیرندگان بر انتخاب گزینه‌ها و اولویت‌بندی اهداف است. بر اساس این رویکرد، تصمیمات کلان تنها نتیجه تحلیل شرایط محیطی نیست، بلکه عوامل روانشناختی، تجربه پیشین، باورها و نگرش‌های رهبران نیز نقش تعیین‌کننده‌ای در نتایج نهایی دارند همچنین، نظریه تصمیم‌گیری سیاسی به بررسی تعامل میان تصمیم‌گیرنده، تیم مشاوران و نهادهای حکومتی می‌پردازد و نشان می‌دهد که سیاست‌های کلان نتیجه شبکه‌ای از تصمیمات فردی و جمعی است تصمیم‌گیری سیاسی در شرایط بحران یا مواجهه با تهدیدات خارجی اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند، زیرا رهبران باید بین راهکارهای کوتاه‌مدت و بلندمدت،

¹ Political Decision-Making Theory

² Personality Influence

³ Decision-Makers' Leadership Style

منافع داخلی و بین‌المللی و ریسک‌ها و فرصت‌ها تعادل برقرار کنند (Moslehinajad, 2019: 298). به طور کلی، نظریه تصمیم‌گیری سیاسی به تحلیل‌گران کمک می‌کند تا روند انتخاب استراتژی‌ها و سیاست‌های کلان کشورها را به صورت علمی تحلیل نموده و عوامل مؤثر بر موفقیت یا شکست این تصمیمات را شناسایی نمایند.

۳-۱. نظریه نفوذ و مقابله با تهدیدات خارجی

نظریه نفوذ و مقابله با تهدیدات خارجی به بررسی روش‌ها و سازوکارهای دخالت خارجی در امور داخلی یک کشور و راهبردهای مقابله با آن می‌پردازد. نفوذ می‌تواند شامل زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اطلاعاتی باشد و هدف آن تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های داخلی و کاهش استقلال کشورهاست. این نظریه به رهبران و نهادها کمک می‌کند تا تهدیدات خارجی را شناسایی و برای مقابله با آن‌ها برنامه‌ریزی کنند. یکی از نکات مهم این نظریه، شناخت ابزارها و روش‌های نفوذ دشمن است. نفوذ خارجی ممکن است به شکل فشارهای دیپلماتیک، تحریم‌های اقتصادی، عملیات اطلاعاتی یا تلاش برای تغییر باورها و نگرش‌های عمومی باشد (Rostami, 2024:16). مقابله با این تهدیدات نیازمند تدوین استراتژی‌های پیشگیرانه، تعیین اولویت‌ها و بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی و بین‌المللی است. در این چارچوب، تحلیل راهبردی تهدیدات خارجی و تدوین پاسخ‌های هماهنگ، به حفظ استقلال و امنیت کشور کمک می‌کند. این نظریه همچنین بر اهمیت پایداری فرهنگی و سیاسی در مقابل فشارهای خارجی تأکید دارد. از دیدگاه نظریه نفوذ، کشورهایی که قادر به تشخیص تهدیدات، تحلیل اهداف دشمن و ایجاد راهکارهای مقابله‌ای هستند، می‌توانند استقلال و امنیت خود را حفظ کرده و اثرگذاری خارجی را محدود کنند (Ward, 2025: 11). بنابراین، این نظریه به عنوان یک ابزار تحلیلی برای درک چگونگی مقابله با نفوذ دشمن و تضمین ثبات ملی اهمیت دارد. چارچوب مفهومی پژوهش بر اساس سه نظریه اصلی تنظیم شده است. رهبری راهبردی، تصمیم‌گیری سیاسی، و مقابله با نفوذ و تهدیدات خارجی. این سه مؤلفه در هم تنیده‌اند و یکدیگر را تکمیل می‌کنند تا مسیر تحلیل نقش رهبران در مدیریت مسائل کلان و راهبردی کشور را فراهم کنند.

رهبری راهبردی: توانایی رهبر در تشخیص محیط، تحلیل سناریوها، اولویت‌بندی منابع و هماهنگی میان نهادها برای دستیابی به اهداف کلان. این مؤلفه پایه‌ای برای هدایت تصمیمات کلان و تضمین انسجام سیاست‌ها است.

تصمیم‌گیری سیاسی: فرآیند انتخاب میان گزینه‌ها و اجرای سیاست‌ها در شرایط محدودیت منابع و اطلاعات، با توجه به عوامل داخلی و بین‌المللی. این مؤلفه شامل تحلیل سبک رهبری، تجربه و دیدگاه‌های فردی و تعامل با نهادها و مشاوران است.

مقابله با نفوذ و تهدیدات خارجی: شناسایی انواع نفوذ و تهدیدات خارجی و تدوین استراتژی‌های هماهنگ برای مقابله با آن‌ها، به منظور حفظ استقلال و امنیت ملی و تقویت پایداری فرهنگی و سیاسی کشور.

در تبیین ارتباط میان مؤلفه‌های سه‌گانه مذکور بایستی اذعان داشت که اساساً رهبری راهبردی پایه و محور هدایت تصمیم‌ها است و چارچوبی برای اولویت‌بندی اقدامات فراهم می‌کند. از طرفی، تصمیم‌گیری سیاسی فرآیند عملیاتی اجرای سیاست‌ها و اقدامات را شکل داده و نهایتاً مقابله با نفوذ و تهدیدات خارجی، نتیجه و هدف نهایی سیاست‌ها و تصمیمات راهبردی است که با هدایت درست رهبر و تصمیم‌گیری آگاهانه تحقق می‌یابد. این ساختار سلسله‌مراتبی نشان می‌دهد که رهبر راهبردی مسیر تصمیم‌گیری را شکل می‌دهد، تصمیمات سیاسی به اقدامات ملموس تبدیل می‌شوند و مقابله با تهدیدات خارجی به عنوان نتیجه نهایی، امنیت و پایداری کشور را تضمین می‌کند.

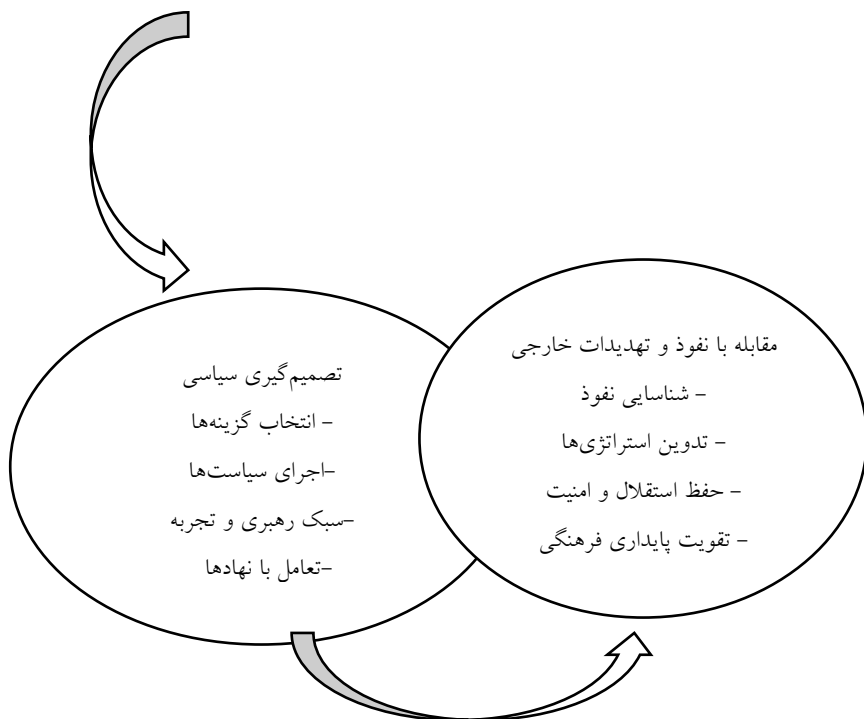
رهبری راهبردی

- تشخیص محیط

- تحلیل سناریوها

- اولویت‌بندی منابع

- هماهنگی میان نهادها



شکل ۱- چارچوب مفهومی پژوهش (منبع: نویسندگان)

۲. پیشینه پژوهش

مرتبط به موضوع این مقاله پژوهش‌هایی انجام شده است از جمله محمدی سیرت و طاهری (۱۴۰۴) در پژوهشی با عنوان: «تحلیل مضمون بیانات رهبری در حوزه روابط دولت‌ها با غرب با تاکید بر مذاکرات هسته‌ای دولت یازدهم» با استفاده از روش تحلیل مضمون بیانات معظم له را کدگذاری نمودند. یافته‌های پژوهش در مرحله اول ۶۷ مضمون پایه را حاصل نمود. نهایتاً آنکه ۱۷ مضمون سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر با مضامین «ما با آمریکا هیچ گونه اعتمادی نداریم»، «مذاکره باید انقلابی باشد»، «مذاکرات دولت یازدهم با شکست روبرو شد» و «مذاکره با آمریکا باعث عقب نشینی از اصول نمی

شود» احصا و دسته بندی شد. صادقزاده و ستوده (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان: «بایسته‌های دیپلماسی مقاومت در اندیشه قرآنی مقام معظم رهبری» با استفاده از روش توصیفی تحلیلی به این نتیجه دست یافتند که بایسته‌های دیپلماسی مقاومت را می‌توان در چهار سطح بیان نمود. در سطح بنیادین و بینشی ناظر به باور به حاکمیت و نصرت الهی، جهت‌گیری اسلامی و دیپلماسی انقلابی است. در سطح کارگزاری و رفتاری شامل پیدایش دولت مقاومت و دیپلماسی آن بر اساس عزتمندی می‌باشد. سطح راهبردی در برگیرنده راهبردهای میدان-دیپلماسی، نرمش قهرمانانه، بازدارندگی مؤثر و تصویرسازی صریح و قاطع است. در سطح کارآمدی و اثربخشی می‌توان تحقق جبهه متحد اسلامی و دستیابی به ذهنیت و گفت‌وگو مشترک را بیان داشت. رایجی و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان: «تأثیرات راهبردی فتوای حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای در حرمت استفاده از تسلیحات هسته‌ای بر حقوق بین‌الملل و سیاست‌های صلح‌آمیز هسته‌ای» با استفاده از روش تحلیل محتوایی و مقایسه‌ای به این نتیجه دست یافتند که فتوای حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در عین حال که موجب تقویت مشروعیت برنامه هسته‌ای صلح‌آمیز ایران شده، به چالش‌های جدیدی در مذاکرات هسته‌ای و تعاملات بین‌المللی کشور با قدرت‌های هسته‌ای و سازمان‌های جهانی منجر گردیده است. ساجدی و زندی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان: «تأثیر ایدئولوژی اسلامی به مثابه قدرت نرم در آینده سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر افق ۱۴۰۴» با استفاده از روش توصیفی تحلیلی به این نتیجه دست یافتند که عناصر اسلامی و شیعی هویت ایرانی و ایدئولوژی اسلامی نظام جمهوری اسلامی ایران منبعث از دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، تأثیرات عمیقی بر سیاست خارجی ایران داشته است. فتحی و سبحانی (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان: «مطالعه و تبیین سبک مدیریتی حضرت آیت‌الله سید علی خامنه‌ای در پرونده هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران» با استفاده از روش توصیفی تحلیلی به این نتیجه دست یافتند که معظم له با تلفیق دو الگوی رهبری سخت و رهبری نرم در قالب الگوی نوین سبک رهبری هوشمند، روند مناقشه بر سر برنامه هسته‌ای ایران و روندهای منجر به توافق هسته‌ای برجام و دوره موسوم به پسابرجام را به بهترین نحو مدیریت و رهبری کرده‌اند. موسوی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان: «نقش رهبری در پیشرفت‌ها و حل چالش‌های نظام جمهوری اسلامی ایران در حوزه مسائل امنیتی و دفاعی» با استفاده از روش توصیفی تحلیلی به این نتیجه دست یافت که مقام معظم رهبری در طول دوران رهبری پربرکت خویش، جنگ و صلح را با ترازوی حکمت، عزت و مصلحت مدیریت کردند و بارها جمهوری اسلامی را از خطر جنگ‌هایی که ایران را تهدید می‌کرد نجات داده است. ایشان توجه زیادی به تقویت نیروهای نظامی و امنیتی داشته و با مدیریت و

پیگیری خویش به بهترین وجه رهبری کرده و در خطرناک‌ترین رویدادها که ایران با آن روبه‌رو شده با درایت و هوشیاری بر چالش‌ها غلبه کرده و امنیت را به کشور بازگردانده است.

بر اساس پیشینه پژوهش‌های موجود، اگرچه مطالعات متعددی به بررسی نقش حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دامت برکاته) در حوزه سیاست خارجی، دیپلماسی مقاومت و مدیریت پرونده هسته‌ای ایران پرداخته‌اند، اما اکثر این پژوهش‌ها به تحلیل بخشی از ابعاد رهبری معظم له محدود مانده و تمرکز جامع و نظام‌مند بر ترکیب رهبری راهبردی، تصمیم‌گیری سیاسی و مقابله با نفوذ و تهدیدات خارجی در چارچوب یک مطالعه تحلیلی-توصیفی وجود ندارد. همچنین، بسیاری از مطالعات به بررسی آثار فتوای رهبری، سبک مدیریتی یا اصول دیپلماسی مقاومت پرداخته‌اند، اما ارتباط مستقیم این ابعاد با روند تصمیم‌گیری کلان و هدایت مسیر پرونده هسته‌ای ایران در سطح داخلی و بین‌المللی کمتر مورد تحلیل قرار گرفته است. بنابراین، خلا پژوهشی موجود در این است که یک نگاه جامع و چندبعدی به نقش حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در پرونده هسته‌ای ایران با تأکید بر سازوکارهای تصمیم‌گیری، راهبردهای مقابله با تهدیدات و انسجام سیاست‌های داخلی و بین‌المللی تاکنون ارائه نشده است. بنابراین، وجوه نوآوری پژوهش حاضر را می‌توان در چند محور اصلی برشمرد:

۱. تحلیل جامع و چندبعدی: این پژوهش با تلفیق سه مؤلفه رهبری راهبردی، تصمیم‌گیری سیاسی و مقابله با نفوذ و تهدیدات خارجی، تصویری کامل و نظام‌مند از نقش رهبر معظم انقلاب در پرونده هسته‌ای ارائه می‌دهد که در مطالعات پیشین کمتر دیده شده است.
۲. ارتباط مستقیم با سیاست خارجی و روابط بین‌الملل: پژوهش حاضر اثرگذاری تصمیمات رهبری بر سیاست داخلی و همچنین تعاملات بین‌المللی و روابط جمهوری اسلامی ایران با سازمان‌ها و قدرت‌های جهانی را به صورت یکپارچه بررسی می‌کند.
۳. تمرکز بر سازوکارهای مقابله با نفوذ و تهدیدات دشمن: بررسی چارچوب اولویت‌بندی اقدامات و استراتژی‌های مقابله با نفوذ خارجی، از جمله ویژگی‌های نوآورانه این پژوهش است که نقش امنیت ملی و پایداری فرهنگی و سیاسی کشور را مورد توجه قرار می‌دهد.
۴. تبیین علمی و تحلیلی سبک رهبری و تصمیم‌گیری: مطالعه حاضر، با تحلیل ترکیبی اسناد و رویکرد مطالعه موردی تاریخی، سبک رهبری هوشمند، تلفیقی و راهبردی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای را در مدیریت پرونده هسته‌ای و حفظ استقلال کشور به صورت علمی تبیین می‌کند.

بنابراین، این چارچوب نوآورانه، امکان ارائه تصویری دقیق و علمی از نقش رهبر معظم انقلاب در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری‌های راهبردی کشور را فراهم می‌سازد و خلاء مطالعات جامع در این حوزه را تا حد قابل توجهی پر می‌کند.

۳. نفوذ دشمن از منظر رهبر معظم انقلاب

رهبر معظم انقلاب نگاهی کاملاً تاریخی و مستند به پروژه نفوذ دشمن دارند و بر این باورند که شناخت دقیق اهداف و ابزارهای دشمن نیازمند توجه به تجربه تاریخی ایران و جهان اسلام است. در بیانات ایشان درباره نفوذ، نمونه‌های تاریخی متعددی از دخالت بیگانگان و تأثیرگذاری آنان بر دستگاه‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ایران ذکر شده است که به تحلیل امروزی مسیرهای نفوذ کمک می‌کند. ایشان تاریخ ایران را سرشار از نمونه‌هایی از نفوذ دشمن در عرصه‌های سیاسی و فرهنگی می‌دانند. از نظر ایشان، کشورهای غربی با روش‌هایی مانند پرداخت رشوه، استخدام عوامل داخلی و تغییر مسیر تصمیم‌گیری‌ها، آسیب‌های جدی به امنیت ملی و تمامیت ارضی ایران وارد کرده‌اند. نمونه‌هایی از این نفوذها در دوره‌های مختلف تاریخی، از دوران قاجار تا پهلوی دوم و حتی پس از انقلاب اسلامی مشاهده می‌شود. به گفته رهبر انقلاب، وقوع انقلاب اسلامی ایران اقدامی بنیادی برای مقابله با نفوذ بیگانگان و احیای استقلال کشور بود و تلاش‌های دشمنان برای نفوذ در ایران پس از انقلاب، ادامه همان الگوی تاریخی است (Tarkashvand, 2024:23). چنین دیدگاهی از سوی معظم له نشان می‌دهد که تلاش نظام سلطه برای نفوذ در ایران، پدیده‌ای نوظهور نیست، بلکه ریشه در سابقه روابط ایران با غرب دارد. ایشان چهار محور اصلی پیشینه نفوذ سیاسی و فرهنگی در ایران را برجسته می‌کنند:

۱. نفوذ فرهنگی گسترده در دستگاه سیاسی در یک صد سال اخیر: رهبر انقلاب بارها تأکید کرده‌اند که نفوذ فرهنگی و سیاسی غرب در ساختارهای دولتی ایران طی یک قرن گذشته، زمینه‌ساز وابستگی‌ها و ضعف‌های داخلی بوده است (Ayatollah Khamenei, 2011). این نفوذ شامل شکل‌دهی به نخبگان سیاسی، کنترل جریان‌های فکری و تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های کلان کشور بوده است.
۲. نفوذ فرهنگی انگلیس در دستگاه علمای معاصر: ایشان بر این نکته تأکید دارند که انگلستان در طول تاریخ، با استفاده از روش‌های فرهنگی و سیاسی، تلاش کرده تا در میان علمای ایران نفوذ کند و از این طریق بر جامعه تأثیر بگذارد. این نفوذ شامل ارائه اطلاعات تحریف‌شده، ایجاد شبکه‌های وابسته و تغییر نگرش‌های دینی و اجتماعی بوده است (Ahmadi, 2025:21).

۳. نفوذ فرهنگی امریکا پس از کودتای ۲۸ مرداد: رهبر انقلاب کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ را نمونه بارز نفوذ سیاسی و فرهنگی امریکا در ایران می‌داند. از نظر ایشان، پس از این کودتا، امریکا تلاش گسترده‌ای برای شکل‌دهی به نخبگان سیاسی، رسانه‌ها و نهادهای آموزشی ایران انجام داد تا سیاست‌های خود را تثبیت کند. این روند، پایه‌گذار تحولات فرهنگی و سیاسی بعدی در ایران شد (Khakrangin, 2025: 162).

۴. تلاش دشمن برای نفوذ فرهنگی پس از انقلاب اسلامی: رهبر معظم انقلاب بارها تأکید کرده‌اند که پس از انقلاب اسلامی نیز دشمنان به دنبال نفوذ در ساختارهای سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ایران هستند. این نفوذ جدید، غالباً از طریق قدرت نرم، رسانه، فناوری و ایجاد شکاف‌های اجتماعی و فکری در میان نسل جوان و فرهیخته دنبال می‌شود در این رابطه، بایستی اذعان داشت که نگاه تاریخی رهبر معظم انقلاب به نفوذ دشمن دارای چند نکته کلیدی است: اول، نفوذ دشمن یک روند مستمر و چندوجهی است که همواره با ابزارهای اقتصادی، سیاسی و فرهنگی همراه بوده است. دوم، تجربه تاریخی نشان می‌دهد که بهترین راه مقابله با نفوذ، ارتقای آگاهی ملی و تقویت استقلال فکری و فرهنگی است. سوم، بررسی تجربه‌های گذشته به ویژه نقش علمای دینی، نخبگان سیاسی و جنبش‌های اجتماعی، می‌تواند به تدوین راهبردهای مؤثر مقابله با نفوذ امروز کمک کند (Afshar, 2025: 92). بنابراین، رهبر معظم انقلاب پروژه نفوذ دشمن را نه یک تهدید مقطعی، بلکه یک جریان تاریخی و ادامه‌دار می‌داند که همواره با روش‌های نوین سازگار شده است. آگاهی از این پیشینه تاریخی و شناسایی ابزارهای نفوذ، امکان طراحی سیاست‌های دفاعی فرهنگی و سیاسی را فراهم می‌کند و راهبرد مقابله با نفوذ را بر پایه تجربه و شناخت واقعی از دشمن تقویت می‌کند این موضوع نشان می‌دهد که مقابله با نفوذ دشمن، نیازمند هم‌افزایی میان تاریخ‌پژوهی، شناخت فرهنگی و مدیریت سیاسی هوشمندانه است.

۴. نفوذ فرهنگی دشمن

یکی از اهداف مهم دشمن در مذاکرات هسته‌ای، فراهم کردن زمینه نفوذ در ساختار نظام بود که مهم‌ترین محور آن مقوله فرهنگ و هنر است. در این رابطه، مقام معظم رهبری فرهنگ را مهم‌ترین عامل در شکل‌دهی هویت و رفتار جامعه می‌داند: «فرهنگ، به معنای هوایی است که ما تنفس می‌کنیم... اگر این هوا تمیز باشد آثار خوبی دارد و اگر کثیف باشد آثار دیگری» (Ayatollah Khamenei, 2014). بر این اساس، دشمن برای پیشبرد پروژه نفوذ، ابتدا به زمینه‌سازی فرهنگی نیاز دارد و یکی از اصلی‌ترین ابزارهای آن، «تغییر هویت» مردم است. همان‌طور که «دیوید کیو» مأمور سازمان سیا گفته است مهم‌ترین

حرکت در براندازی جمهوری اسلامی ایران، تغییر فرهنگ جامعه است (Ghahremani, 2025: 78). رهبر معظم انقلاب نفوذ فرهنگی را نسبت به تهاجم و شبیخون فرهنگی، خطرناک‌تر و پیچیده‌تر می‌داند، زیرا با هدف تغییر بنیادین در هویت ذهنی و روحی ملت‌ها طراحی می‌شود. هویت‌سازی بر اساس اهداف غرب به گونه‌ای است که مردم علیه ارزش‌های خود یا حکومتشان قرار گیرند و به هویت، نمادها و سبک زندگی غربی تمایل پیدا کنند. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: «ممکن است به جای اینکه بنیان‌ها را حفظ کنیم و بر آنچه نیاز داریم پافشاری کنیم، هویت مستقل ملی خود را فراموش کنیم» (Ayatollah Khamenei, 2016). یکی دیگر از محورهای نفوذ فرهنگی، ایجاد بسامد تبلیغاتی و هنری مسموم علیه ارزش‌های اسلامی و منتقدان فرهنگ غربی است. این اقدامات غالباً در قالب آثار ادبی، هنری، کتاب و رسانه ظاهر می‌شوند و با پوشش دغدغه‌های انسانی یا زیبایی‌شناسی، غیرحساسیت‌زا به نظر می‌رسند. رهبر انقلاب با تأکید بر این روش‌ها می‌فرماید: «اینکه ببینیم کسانی با استفاده از هنر، بیان و پول ایمان مردم را مورد تهاجم قرار دهند و در فرهنگ اسلامی مردم رخنه ایجاد کنند و ما بنشینیم تماشا کنیم و بگوییم آزادی است، این جور آزادی در هیچ جای دنیا نیست» (Ayatollah Khamenei, 2015). ایشان پیش‌تر نیز گفته بودند: «فرهنگ باید در هنر ما هم منعکس شود... این مفاهیم باید در نمایشنامه‌ها، فیلم، سینما و تلویزیون ما انعکاس یابد» (Ayatollah Khamenei, 1993).

بر این اساس باید توجه داشت که اساساً فضای مجازی و اصطلاح «ناتوی فرهنگی» نیز یکی دیگر از ابزارهای نفوذ است که مقام معظم رهبری آن را به عنوان یک عملیات هماهنگ برای استحاله فرهنگی جامعه معرفی می‌کنند: «ناتوی فرهنگی... یعنی همانطور که پیمان ناتو مجموعه نظامی مقتدر برای سرکوب مخالفان در اروپا بود، اکنون یک ناتوی فرهنگی برای تضعیف دشمن در فرهنگ و ذهن مردم ایجاد شده است» (Ayatollah Khamenei, 2017). ایشان نفوذ فرهنگی را بسیار خطرناک می‌داند و هدف آن را ایمان و باورهای مردم می‌خوانند: «هدف و آماج تحرک دشمنان در زمینه فرهنگ، ایمان مردم و باورهای آنان است. مسئولان فرهنگی باید مراقب رخنه‌های فرهنگی باشند». از جمله اهداف این نفوذ، فسادانگیزی در میان جوانان و مشغول کردن آنان به مسائل ضد دینی است: «از توطئه‌های دشمن، توطئه فسادانگیزی است؛ نفوذ در نسل جوان و سرگرم کردن آنان به مسائل فسادبرانگیز» (Ayatollah Khamenei, 1993).

۵. نفوذ سیاسی دشمن

از دیگر راهبردهای اصلی دشمن در پروژه نفوذ، یارگیری از میان عناصر تأثیرگذار جامعه، به ویژه افرادی است که به ارکان نظام نزدیک هستند و مسئولیت‌های اجرایی یا قانونگذاری دارند. چنانکه در شوروی سابق این سناریو به موفقیت انجامید شبکه‌های رسانه‌ای و آموزشی دشمن تلاش می‌کنند تا از میان نخبگان و نزدیکان مسئولان، افرادی را به دعوت به کشورهای خود جذب و سپس با عنوان کارشناس یا مشاور در بدنه نظام نفوذ دهند. مقام معظم رهبری در این باره هشدار می‌دهند: «بیگانگان به دنبال نفوذ در مراکز تصمیم‌گیری و اگر نشد، نفوذ در مراکز تصمیم‌سازی هستند که در صورت تحقق این توطئه، جهت‌گیری‌ها و تصمیمات کشور بر اساس اراده بیگانگان تنظیم خواهد شد» (Ayatollah Khamenei, 2016). از طرفی، یکی از شاخص‌های این نفوذ، جنجال‌آفرینی علیه نهادهای نظارتی در زمان انتخابات است. نمونه آن، دخالت آشکار مسئولان خارجی در امور داخلی ایران است. «خوایار سولانا» مسئول وقت سیاست خارجی اروپا در پارلمان اروپا اعلام کرد: «برای من سخت است توضیح دهم که افراد رد صلاحیت شدند». همچنین، «آدام ارلی» سخنگوی وزارت خارجه آمریکا نیز از ایران خواست تا اقدامات شورای نگهبان را نپذیرد. در همین راستا، پارلمان آلمان با مخالفان نظارت شورای نگهبان اعلام همدردی کرد (Arefi, 2025: 22).

رهبر معظم انقلاب این تحرکات را بخشی از تلاش دشمن برای نفوذ در ارکان حساس نظام و رساندن عوامل خود به پست‌های کلیدی می‌داند: «ذهن‌ها را تحت تأثیر قرار دادن، سدهای نفوذ در ارکان نظام را از بین بردن مثل شورای نگهبان... هدف، تضعیف شورای نگهبان و نفوذ دادن عناصر مخالف اسلام و نظام در ارکان قانونگذاری است» (Ayatollah Khamenei, 2000). ایشان پیش‌تر به تجربه حاکمیت لیبرال‌ها در اوایل انقلاب اشاره کرده و هشدار می‌دهند که نفوذ افراد ناشایست در ارکان نظام، آرمان‌ها، ارزش‌ها و باورهای جامعه را تغییر می‌دهد: «اگر نفوذ نسبت به کسانی انجام شود که در سرنوشت کشور تأثیر دارند، آرمان‌ها، ارزش‌ها، خواست‌ها و باورها تغییر پیدا می‌کنند» (Ayatollah Khamenei, 2016). همچنین، یکی دیگر از اهداف دشمن، ایجاد «سهل‌اندیشی» نسبت به خطوط قرمز سرنوشت‌ساز است که با نفوذ در دستگاه محاسباتی مسئولان دنبال می‌شود. همچنین، نفوذ آمریکا با هدف مهار تأثیرگذاری جمهوری اسلامی در سطح منطقه انجام می‌شود؛ دشمن می‌کوشد ایران را از بازیگری فعال در عراق، سوریه، یمن و لبنان به شریک منفعل تبدیل کند، امری که امنیت ملی کشور را تهدید می‌کند، زیرا حضور در این کشورها برای تأمین امنیت مرزها و مقابله با تهدیدات منطقه‌ای ضروری است (Lotfi, 2025).

122). رهبر معظم انقلاب همچنین تأکید دارند که نفوذ سیاسی دشمن، روحیه استکبارستیزی مردم را هدف قرار می‌دهد: «مبارزه با استکبار، مبارزه با نظام سلطه تعطیل‌پذیر نیست... اگر مبارزه با استکبار نباشد، ما تابع قرآن نیستیم... آمریکا مصداق استکبار است» (Ayatollah Khamenei, 2016). با نفوذ سیاسی، دشمن چهره واقعی استکباری خود را مخفی می‌کند و همین امر می‌تواند موجب کاهش روحیه استکبارستیزی، یکی از اصول اساسی سیاست خارجی و رسالت کشور شود.

۶. نفوذ اقتصادی دشمن

یکی دیگر از راه‌های نفوذ دشمن که از دیرباز رایج بوده و امروزه با ابزارها و روش‌های نوین دنبال می‌شود، نفوذ از طریق اقتصاد است. این نفوذ دارای ابزارهای مختلفی است که صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی از جمله آنها هستند. این صندوق‌ها در راستای اهداف امپریالیستی غرب، همواره در ارائه وام‌ها به دولت‌ها نقش مؤثری ایفا می‌کنند. برای مثال، اعمال شرایط وام بر کشورها بر اساس تسریع خصوصی‌سازی، تعدیل اقتصادی، هماهنگی با بازار آزاد جهانی و ایجاد مناطق آزاد تجاری، ابزاری بسیار مناسب برای نفوذ و سلطه فرهنگ غربی است، از جمله تغییر الگوی مصرف، رواج ملی‌گرایی، پوشش و مدهای غربی و... (Bagherpour, 2024: 18). از سوی دیگر، مراکز کنترل صدور فناوری در غرب، که ناشی از اقتصاد لیبرالی است، همکاری تکنولوژیکی را مشروط به همراهی کشورها با اهداف خود قرار داده و از انتقال فناوری به کشورهای معارض خودداری می‌کنند. گاهی ورود حتی یک فناوری ساده، زمینه حضور متخصصان و مستشاران غربی را فراهم می‌کند که در راستای ترویج فرهنگ و سبک زندگی غربی فعالیت می‌کنند (Arefi, 2025: 66). مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند: «تعریف‌هایی برای پیشرفت و کشور پیشرفته در دنیا معمول است... مثلاً صنعتی شدن و فراصنعتی شدن کشور... این شاخص‌ها را وقتی به ما تحویل می‌دهند، ما تشکیل‌دهنده آن شاخص‌ها نیستیم. در لابه‌لای آن، مواردی وجود دارد که جزو شاخص‌های واقعی پیشرفت و توسعه نیست و چیزهایی را به میان می‌آورند که هدف آن صادر کردن فرهنگ مخالف با هویت و شخصیت ملی و وابسته کردن کشورهاست» (Ayatollah Khamenei, 2017). بنابراین بایستی اذعان داشت که نفوذ اقتصادی دشمن ابزار مؤثری برای تسلط بر فرهنگ، هویت و تصمیم‌گیری کشورهاست. وام‌ها، فناوری و شاخص‌های پیشرفت جهانی به‌طور هوشمندانه برای اعمال فشار فرهنگی و اقتصادی به کار گرفته می‌شوند. این راهبرد نشان می‌دهد که مقابله با نفوذ اقتصادی نیازمند تقویت هویت ملی و توسعه شاخص‌های بومی پیشرفت است.

۷. نفوذ اقتصادی غرب در پرتو بازار

بسیاری از کارشناسان واقع‌بین، بر این باورند که حضور اقتصادی غرب در دوره پسابرجام، عمدتاً در سطح بازار مصرف کالاهای غربی و حضور برندهای مصرفی همچون فروشگاه‌های زنجیره‌ای خواهد بود. بررسی سفر چند هیئت دیپلماتیک که در هفته‌های اخیر از تهران دیدن کردند نیز این ادعا را تأیید می‌کند؛ زیرا آنها بیشتر به دنبال بازاریابی کالاهای خود بودند تا سرمایه‌گذاری و انتقال فناوری، به ویژه در حوزه‌های راهبردی و تأثیرگذار در پیشرفت کشور. البته این سطح از حضور اقتصادی غرب اهداف دیگری نیز دنبال می‌کند؛ از جمله وابسته کردن بازار و ذائقه مصرف‌کننده ایرانی به کالاهای غربی، کنترل از راه دور بازار و گردش پول در اقتصاد ملی ایران و فراهم آوردن فرصت‌های بالقوه برای دخالت در اقتصاد کشور (Eftekharafzali, 2023: 107). از طرفی باید به این نکته مهم توجه داشت که نفوذ آمریکایی‌ها در اقتصاد ایران، پس از توافق، به طور مشخص با تأسیس و راه‌اندازی فروشگاه‌های بزرگ آمریکایی نمود پیدا کرده است که اغلب به عنوان واردکننده عمل می‌کنند و به تازگی فروشگاه‌های خود در ایران را ایجاد کرده‌اند. در این رابطه بایستی اذعان داشت که کمپانی مک‌دونالد، به عنوان بزرگ‌ترین رستوران زنجیره‌ای جهان با بیش از ۳۵ هزار شعبه در ۱۱۹ کشور، پس از اعلام توافق هسته‌ای ایران با گروه ۵+۱، بخش ثبت‌نام از متقاضیان راه‌اندازی شعبه در ایران را بازگشایی کرده و رسماً برای راه‌اندازی نمایندگی در ایران درخواست داده است. سبد محصولات این کمپانی آمریکایی شامل غذای فوری مانند همبرگر، چیزبرگر، مرغ، سیب‌زمینی سرخ کرده، صبحانه، نوشابه‌ها و دسرها است (Afshar, 2023: 59). بنابراین بایستی اذعان داشت که حضور اقتصادی غرب پسابرجام بیشتر جنبه فرهنگی و مصرفی دارد تا انتقال فناوری یا سرمایه‌گذاری واقعی. این حضور، بازار و ذائقه ایرانی را به کالاهای غربی وابسته می‌کند و امکان کنترل اقتصاد از راه دور را فراهم می‌آورد. مقابله با این نفوذ نیازمند تقویت تولید داخلی و ترویج الگوی مصرف بومی است.

۷-۱. شراکت سرمایه‌گذاران خارجی با شرکت‌های خصوصی در حوزه‌های غیرحیاتی اقتصاد

از دیگر روش‌های نفوذ اقتصادی غرب پس از توافق، که شایسته تأمل جدی است، تمایل شرکت‌ها و دولتمردان اروپایی به توسعه روابط با شرکا و شرکت‌های خصوصی ایرانی، بیش از گسترش روابط رسمی با دولت جمهوری اسلامی ایران است. این روند می‌تواند زمینه‌ساز نفوذ بیشتر در ساختار اقتصادی کشور باشد؛ زیرا در چنین شرایطی، نظارت مؤثر بر عملکرد آنان کاهش می‌یابد و آزادی عمل بیشتری

در فعالیت‌های اقتصادی پیدا می‌کنند. در نتیجه، دغدغه‌هایی همچون حمایت از تولید ملی، توانمندسازی متخصصان داخلی و انتقال فناوری، که از اصول بنیادین پیشرفت اقتصادی است، در اولویت شرکت‌های خارجی قرار نمی‌گیرد (Ahmadi, 2025: 16). پرسش اساسی این است که چرا بخش عمده سرمایه‌گذاری‌های غربی در صنایعی مانند نفت، گاز، خودرو و پتروشیمی متمرکز می‌شود، اما در حوزه‌های راهبردی و حیاتی همچون کشاورزی و انتقال فناوری‌های پیشرفته صنعتی، که می‌تواند به بهبود تولید داخلی منجر شود، حضور جدی مشاهده نمی‌شود. حتی در کشورهای همسایه که روابط اقتصادی گسترده‌تری با غرب دارند نیز سرمایه‌گذاری در این حوزه‌های زیربنایی کمتر دیده می‌شود. این امر نشان می‌دهد که هدف اصلی، توسعه درون‌زای اقتصادی کشورهای هدف نیست، بلکه بهره‌برداری از منابع انرژی و عرضه کالاهای مصرفی با حداکثر سود است در چارچوبی گسترده‌تر، نفوذ اقتصادی امروز بیش از آنکه بر مداخله مستقیم سیاسی مبتنی باشد، از طریق شرکت‌های چندملیتی و بین‌المللی دنبال می‌شود. این شرکت‌ها با جذب نیروهای بومی و حضور در بخش‌های کلیدی اقتصاد، زمینه اثرگذاری تدریجی بر سیاست‌ها و ساختارهای اقتصادی کشورها را فراهم می‌کنند. چنین راهبردی جایگزین روش‌های سنتی براندازی شده و امکان نفوذ پایدار و کم‌هزینه را فراهم می‌سازد (Arefi, 2024: 121). یکی دیگر از ابعاد این نفوذ، تمایل شرکت‌های خارجی به همکاری با بخش خصوصی بدون نظارت کافی است. این روند می‌تواند موجب تضعیف سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، کاهش توان تولید داخلی و افزایش وابستگی اقتصادی شود؛ وابستگی‌ای که در بلندمدت پیامدهای امنیتی نیز به همراه خواهد داشت از نمونه‌های مهم نفوذ اقتصادی پس از برجام، مسئله عضویت در گروه ویژه اقدام مالی است. این نهاد با هدف اعلامی شفافیت مالی و مقابله با پولشویی فعالیت می‌کند، اما عضویت در آن می‌تواند تبعاتی همچون ارائه اطلاعات مالی کشور به نهادهای بین‌المللی، اجرای الزامات خارجی و محدود شدن روابط اقتصادی با برخی نهادها و اشخاص داخلی را در پی داشته باشد. پذیرش استانداردهای تعریف‌شده توسط قدرت‌های بزرگ ممکن است استقلال مالی کشور را تحت تأثیر قرار دهد و نظام بانکی را در معرض فشارهای بیرونی قرار دهد قراردادهای نفتی پس از برجام نیز از دیگر محورهای بحث‌برانگیز نفوذ اقتصادی محسوب می‌شوند. این قراردادها که شامل مراحل اکتشاف، حفاری و بهره‌برداری بودند، با انتقادهایی مانند مشارکت بلندمدت شرکت‌های خارجی در منابع نفتی، نبود سازوکارهای نظارتی مؤثر و ابهام در انتقال فناوری مواجه شدند. در پی این انتقادات، اصلاحاتی در ساختار قراردادها اعمال شد و برخی محدودیت‌ها برای حفظ منافع ملی در نظر گرفته شد

(51: 2025, Khakrangin). در مجموع، الگوی نفوذ اقتصادی جدید بر ایجاد وابستگی ساختاری، کنترل بازار و اثرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های کلان اقتصادی استوار است (18: 2023, Khalil). این روند در صورت فقدان نظارت مؤثر، می‌تواند استقلال اقتصادی کشور را تضعیف کرده و مسیر توسعه بومی را با چالش مواجه سازد. به بیانی دیگر، نفوذ اقتصادی معاصر مبتنی بر وابستگی ساختاری و اثرگذاری تدریجی بر سیاست‌های کلان است. تمرکز سرمایه‌گذاری خارجی بر حوزه‌های سودآور و مصرفی، نشانه‌ای از اولویت منافع خارجی بر توسعه درون‌زا است. تقویت نظارت، انتقال واقعی فناوری و حمایت از تولید ملی، مهم‌ترین راهکارهای مقابله با این الگو محسوب می‌شود.

۸. هشدار نسبت به نفوذ در عرصه اجتماعی

هدف اصلی نفوذ فرهنگی، ایجاد خلل و آسیب در باورها و اعتقادات مسلط در جامعه است. چرا که اگر ملتی از نظر ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی دچار تغییر شود، حکومت و ساختار سیاسی آن نیز در نهایت به همان شکل و وضعیت تغییر خواهد یافت. زمانی که نفوذ فرهنگی بیگانگان، فرهنگ ملتی را با خود هم‌رنگ و هم‌سو می‌سازد، بستر برای تسلط بیگانگان بر آن جامعه نیز فراهم می‌شود. این فرآیند نه تنها ارزش‌ها و هویت ملی را مخدوش می‌کند، بلکه زمینه‌ی سقوط استقلال فرهنگی و سیاسی را نیز فراهم می‌آورد (87: 2025, Bagherpour). یکی دیگر از مؤلفه‌های اجتماعی که دشمن آن را هدف گرفته است، «امنیت ملی و اجتماعی» است که اسلام هم بر برقراری عدالت در کنار آن تأکید دارد. امام صادق (ع) در این‌باره فرمودند: «سه چیز است که عموم مردم بدان نیازمندند: امنیت، عدالت و فراوانی نعمت». بنابراین، امنیت به عنوان سنگ بنای تمام فعالیت‌های فردی و اجتماعی محسوب می‌شود و بدون آن، هیچ‌گونه فعالیت در سطوح مختلف قابل تصور نیست. (123: 2024, Khalili). از همین رو، دشمن در پروژه نفوذ، با ابزارهایی همچون پخش شایعات، تبلیغات جهت‌دار و دلسردکننده، ایجاد بازارهای سیاه، دامن زدن به اختلافات جریانی، قومی و مذهبی، تلاش می‌کند تا یاس و ناامیدی را بر جامعه حاکم کند. بر همین اساس، مقام‌های مسئول در نظام اسلامی جایگاه امنیت را این‌گونه تبیین می‌کنند: «این مواضع مکرری است که من در این چند سال به ملت ایران و مسئولان عرض کرده‌ام که دشمن درصدد نفوذ است... دشمن، امنیت ملی ما را هدف قرار داده است. امنیت ملی برای یک ملت، از همه چیز واجب‌تر است. اگر امنیت ملی نباشد، هیچ دولتی نمی‌تواند کار کند، برای سازندگی هیچ سنگی روی سنگ گذاشته نخواهد شد و هیچ مشکلی از مشکلات مملکت حل نخواهد شد؛ نه اقتصاد مردم، نه فرهنگ مردم، نه مسائل اجتماعی و سیاسی» (1999, Ayatollah Khamenei).

از طرفی، یکی از مهم‌ترین اثرات اجتماعی نفوذ فرهنگی، تخریب فرهنگ خودباوری و استقامت است. این فرآیند با تغییر ارزش‌ها و باورها، افزایش فسادهای اجتماعی، و دامن زدن به اختلافات قومی و مذهبی، توسط عناصر داخلی و وابسته به بیگانگان دنبال می‌شود. در این راستا، دشمن از طریق اقدامات متعددی مانند گسترش مفاسد اجتماعی، افزایش فساد جنسی، پخش فیلم‌ها و برنامه‌های ماهواره‌ای، مجلات و تصاویر مبتذل، تبلیغات روانی و کاتالوگ‌های کالاهای لوکس، سعی دارد قشر جوان جامعه را در ورطه فساد جنسی و اخلاقی غرق کند و از مسیر اهداف معنوی و فرهنگی انقلاب اسلامی منحرف سازد. ورود مدهای مبتذل در لباس‌های زنانه و مردانه، ترویج روحیه مدگرایی، و گسترش گروه‌های موسیقی مانند رپ و هوی‌متال، نمونه‌هایی دیگر از اقدامات دشمن در جهت ترویج ارزش‌های ضد اخلاقی و ضد دینی است (Lotfi, 2023:69). بنابراین بایستی اذعان داشت که نفوذ فرهنگی، به عنوان ابزاری برای تضعیف هویت ملی، انسجام اجتماعی و امنیت ملی معرفی شده است. تلاش‌های دشمن در قالب ترویج فساد، تضعیف باورهای دینی، و ایجاد شکاف‌های فرهنگی و قومی، نشان‌دهنده برنامه‌ریزی دقیق و مستمر برای زیر سؤال بردن پایه‌های اخلاقی و فرهنگی جامعه است لذا، برخورد فعال و هوشمندانه با این تهدیدات، نیازمند آگاهی گسترده در سطح جامعه، تقویت باورهای دینی و فرهنگی، و اجرای سیاست‌های مؤثر در حوزه امنیت ملی است. همچنین، نیاز است که مسئولان و نخبگان فرهنگی، رسانه‌ها و نهادهای آموزشی، نقش محوری در مقابله با نفوذ فرهنگی ایفا کنند تا از تضعیف هویت و ارزش‌های اصیل انقلاب جلوگیری شود. در نهایت، این تحلیل مهم است که جدیت و آگاهی نسبت به این تهدیدات باید همواره حفظ شود تا جامعه در مسیر توسعه پایدار و حفظ استقلال فرهنگی خود قرار گیرد.

۹. فعال کردن حامیان غرب در ایران و قدرت یافتن جریان اهل سازش

یکی دیگر از استراتژی‌های دشمنان برای نفوذ در متن انقلاب اسلامی، تلاش برای نفوذ دادن عناصر وابسته و همسو است. آن‌ها سعی می‌کنند از طریق پرورش و جذب افرادی تحت عنوان روشنفکر، ملی‌گرا یا حتی روحانی، به اهدافشان که استحاله و انحراف انقلاب از مسیر اصلی است، برسند. این دشمنان با ایجاد ارتباط و گفتگو در زمان‌های مناسب، از این عوامل بهره‌برداری می‌نمایند امام خمینی (ره) در این باره فرمودند: «قدرت‌های بزرگ چپاولگر در میان جامعه‌ها، افرادی به صورت‌های مختلف، از ملی‌گرایان، روشنفکران مصنوعی یا روحانیان، را تربیت می‌کنند که اگر فرصت یابند، از خطرناک‌ترین و مخرب‌ترین عناصرند. این افراد، با ظاهر اسلامی، پان‌ایرانیسیم، وطن‌پرستی یا حیل‌های دیگر در میان

ملت‌ها زندگی می‌کنند و در زمان مناسب، مأموریت خویش را انجام می‌دهند» در این رابطه، اعترافات آشکار کاخ سفید درباره حمایت از جریان‌های غرب‌گرای داخلی ایران، بر همگان روشن است و نشان‌دهنده پشت پرده سناریوی نفوذ آمریکا در ایران است. هرچند برخی مسئولان غربی در اظهاراتشان تلاش می‌کنند این موضوع را کم‌اهمیت یا ناپیدا نشان دهند، اما حقیقت نزدیکی عملیات و استراتژی‌های دشمن را آشکار می‌سازد. پیترو هارل، پژوهشگر مرکز «امنیت آمریکایی جدید»، به مقامات کاخ سفید توصیه می‌کند: «آمریکا باید استراتژی تهاجمی ترویج اصلاحات سیاسی و اجتماعی در ایران را دنبال کند. این کشور باید قبل از پایان توافق هسته‌ای، اصلاحات در ایران را تسهیل کند و با سرمایه‌گذاری روی توافق هسته‌ای، وارد آوردن تأثیر بر نهادهای مدنی و تشویق فعالان اصلاح‌طلب را در دستور کار قرار دهد» (Ayatollah Khamenei, 2016).

در این راستا ذکر سه نکته مهم به نظر ضروری است. نخست آنکه دشمنان با راه‌اندازی شبکه‌ای مخفی و تثبیت افراد تأثیرگذار در داخل، سعی دارند روند انحراف انقلاب را تسهیل کنند. این عناصر با ظاهر حمایت از ارزش‌های اسلامی یا ملی، در قالب روشنفکران، روحانیون یا نخبگان، نقش کانون‌های نفوذ را بازی می‌کنند. آگاهی‌بخشی و مراقبت در گزینش و نظارت بر این افراد، اصلی‌ترین راه مقابله است که باید همواره مورد توجه قرار گیرد تا مسیر انحرافات متوقف شود دوم؛ ظهور اعترافات و اسناد آشکار درباره حمایت‌های مستقیم و غیرمستقیم کاخ سفید و دیگر دولت‌ها نشان می‌دهد که نفوذ سیاسی و فرهنگی خارجی در ایران از استراتژی‌های برنامه‌ریزی شده است. این حمایت‌ها در قالب کمک به اصلاح‌طلبان، فعالان مدنی و سیاسی، مصادیقی از سیاست‌های نفوذ خارجی است که هدف آن تغییر در ساختارهای کلان و کاهش استقلال کشور است. هوشیاری عمومی و واکنش قاطع در برابر اینگونه حمایت‌ها اساسی است و نهایتاً اولویت‌بندی ترویج اصلاحات سیاسی و اجتماعی، و حمایت از جریان‌های داخلی، نشان می‌دهد که سیاست‌های نفوذ غرب در قالب ابزارهای سیاسی و اقتصادی قصد دارند ساختارهای انقلابی را تضعیف کنند. این سیاست‌ها؛ شامل تشویق فعالان اصلاح‌طلب، تسهیل فعالیت‌های مدنی و استفاده ابزاری از توافق هسته‌ای است. واکنش هوشمندانه و استراتژیک در مقابل این اقدامات، نیازمند آگاهی و اقدام متعهدانه است تا انقلاب از مسیر اصلی خود خارج نشود (Bagherpour, 2024:81).

۱۰. نقش آیت الله خامنه‌ای در مقابل راه‌های مقابله با جریان نفوذ

همان‌طور که اشاره شد، جریان نفوذ در ایران در طول تاریخ، بخصوص پس از برجام، در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، امنیتی و اقتصادی فعالیت کرده است. امام خامنه‌ای همواره بر اهمیت مقابله با این جریان تأکید می‌کردند. پس از شناخت مراتب و ابعاد نفوذ، لازم است راهکارهای مقابله ارائه شود:

۱. بصیرت‌افزایی در بین اقشار مختلف مردم

مهم‌ترین اصل در مقابله با نفوذ، افزایش آگاهی و بصیرت مسئولان و مردم است. بصیرت سیاسی، به معنای فهم عمیق و روشن‌بینی در مسائل سیاسی است که قدرت تحلیل قوی، درک صحیح از حق و باطل و اراده عملی را شامل می‌شود. انسان بصیر، دل بیدار و چشم‌هوشیار دارد و توانایی درک واقعیات و استفاده از عبرت‌ها را دارد، بدون اینکه در غفلت فرو رود. امام علی(ع) در تعریف بصیرت می‌فرماید: «کسی که بشنود، بیندیشد و از عبرت‌ها پند گیرد و راهی روشن بینماید، بصیر است. این فرد از گمراهی و خطاهای شناختی دور می‌ماند و در مقابل اهداف مخرب دشمنان ایستادگی می‌کند» (Raji, 2024: 67). بنابراین بایستی ادعان داشت که افزایش بصیرت مجموعه‌ای از مهارت‌ها و درک عمیق از مشکلات و فرصت‌ها است که می‌تواند مانع تاثیرگذاری نفوذ فرهنگی و سیاسی دشمن بر جامعه شود. زمانی که مردم و مسئولان آگاه و هشیار شوند، آن‌ها قادر خواهند بود علائم نفوذ را زودتر شناسایی و اقدامات متناسب انجام دهند، و در نتیجه دفاع قوی‌تر و منعطف‌تری در مقابل حملات دشمنان داشته باشند.

۲. ترویج فرهنگ انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی ایران که ریشه در اسلام ناب دارد، برگرفته از نهضت عاشورا، نماد جهاد، ایثار و شهادت است. گسترش این فرهنگ موجب می‌شود که دست‌ن‌دگان نفوذ نتوانند به درون انقلاب راه یابند. امام خامنه‌ای بر ضرورت بیان صریح مواضع انقلابی تأکید می‌کند و می‌فرماید: «باید مبانی امام و مواضع انقلابی را بدون رودربایستی و با صداقت اعلام کنیم، خجالت نکشیم» (Ayatollah Khamenei, 2014). لذا ترویج و تثبیت فرهنگ انقلابی و وفاداری به اصول اسلام ناب، در مقابل تأثیرات منفی نفوذ، مانند ترویج بی‌میلی‌گرایی و نافرمانی، مقاومتی فرهنگی است که قدرت و پایداری جامعه را افزایش می‌دهد. این کار ضمن تقویت هویت ملی، مانع از تسری ارزش‌های غربی و استعماری در سطح جامعه می‌شود.

۳. بیداری مسئولان و انقلابیون

یکی از راه‌های مقابله مؤثر، همدلی، فعال بودن و هوشیاری مسئولان و انقلابیون است. رهبر معظم انقلاب بر اهمیت بیداری و آگاهی مسئولان تأکید دارند و می‌فرمایند: «اگر مسئولان هوشیار و بیدار باشند، دشمنان از روحیه یأس و ناامیدی در جامعه مأیوس خواهند شد؛ دشمنان تلاش می‌کنند تا این روحیه را در کشور تضعیف کنند، اما با اتحاد و هوشیاری، می‌توان در مقابل آن‌ها مقاومت کرد» (Ayatollah Khameneim, 2017). در این رابطه باید توجه داشت که اطمینان مسئولان و انقلابیون به آینده، و آگاهی‌رسانی مستمر، نقش حیاتی در دفع تلاش‌های دشمن برای یأس‌آفرینی و تضعیف اراده ملی دارد. آرامش فکری و عقیدتی مسئولین، وضعیتی را برقرار می‌کند که دشمن نتواند تزلزل و تفرقه ایجاد کند، و جامعه در مسیر حاکمیت اصول انقلابی باقی می‌ماند.

۴. تدوین و اجرای برنامه اقتصاد مقاومتی

نهادینه‌سازی قوانین اقتصاد اسلامی، و تمرکز بر تولید، توزیع و مصرف بهینه منابع، و توجه به مناطق محروم از راهکارهای اساسی برای مقابله با نفوذ در حوزه اقتصادی است. اجرای این برنامه، راه نفوذ دشمن در اقتصاد را مسدود می‌کند و مشکلات اقتصادی و اجتماعی را کاهش می‌دهد؛ همچنین فاصل طبقاتی و وابستگی به نظام سلطه کاهش می‌یابد. رهبر معظم انقلاب معتقد است اقتصاد مقاومتی یعنی اقتصادی که می‌تواند در شرایط تحریم و فشارهای دشمن، رشد و توسعه پایدار داشته باشد (Saidisaber, 2022: 16). بنابراین باید توجه نمود که تمرکز بر اقتصاد مقاومتی، نه تنها مانع نفوذ اقتصادی دشمن می‌شود، بلکه در تقویت استقلال و امنیت ملی نقش اساسی دارد. با اصلاح ساختارهای اقتصادی و توسعه تولید داخلی، وابستگی به منابع خارجی و نظام سلطه کاهش می‌یابد و جامعه در مقابل تحریم‌ها مقاوم‌تر می‌گردد، که این خود، ردپای نفوذ و فشارهای اقتصادی دشمن را کم می‌کند.

نتیجه‌گیری

رهبری حکیمانه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در سیاست خارجی کشور، همواره بر حفظ استقلال و عدم وابستگی به قدرت‌های خارجی تأکید داشته‌اند. این تأکید، نه صرفاً یک شعار سیاسی، بلکه یک اصل بنیادین و راهبردی در جهت حفظ منافع ملی و جلوگیری از تضعیف بنیان‌های انقلاب اسلامی است. در این راستا، ایشان با مشخص نمودن و هدف‌گذاری متغیر فردی، به اصول نظام از جمله عدم هر نوع وابستگی به خارج از کشور و داشتن استقلال از هر جهت، تأکید می‌کنند. اما در میانه‌ی این اصول و

مبانی، واژه‌ی «نفوذ دشمن» به عنوان یک مقوله‌ی موکد و پرتکرار در ادبیات سیاسی رهبر معظم انقلاب جایگاه ویژه‌ای یافته است. این مفهوم، که از سال ۱۳۶۸ در بیانات ایشان مطرح شده، در طول سال‌های گذشته به شکلی گسترده و با تأکیدی ویژه مورد توجه قرار گرفته است. فراوانی و تعدد استفاده از این کلیدواژه در سخنرانی‌های مختلف، نشان‌دهنده‌ی آن است که پروژه نفوذ دشمن، تهدید اصلی انقلاب در شرایط فعلی به شمار می‌رود. از طرفی واقعیت این است که نفوذ دشمن، پدیده‌ای نوظهور نیست و ریشه‌های آن به گذشته بازمی‌گردد. نگاهی به سوابق نفوذی‌های دیروز که امروز آشکارا در خدمت اهداف و برنامه‌های دشمنان ایران اسلامی هستند، عبرتی است برای کسانی که خطر نفوذ را جدی نمی‌گیرند. هشدارهای پی‌درپی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله) در این زمینه، گواهی بر این ادعاست که دشمنان اسلام و جمهوری اسلامی ایران، از نخستین روزهای پیروزی نهضت شکوهمند امام خمینی (ره) تاکنون، پیوسته و به شکل‌های گوناگون در تلاش برای یافتن مسیرهای نفوذ به بنیان‌های مستحکم این انقلاب الهی و تغییر گتتمان حق‌طلبانه آن بوده‌اند. دشمنان، هم توان خود را به کار گرفته‌اند تا جلوی خیزش ملت به رهبری مرجعیت عالی‌قدر را بگیرند و هم با جلب همکاری عناصر خودفروخته و لیبرال‌مسلك، سعی در آلوده کردن بخشی از جریان‌های انقلابی به اهداف خود داشته‌اند. هدف نهایی آن‌ها، حفظ منافع راهبردی غرب در جمهوری اسلامی ایران و در صورت فراهم شدن امکان کودتا و تغییر در پایه‌های اصلی حاکمیت، تغییر ماهیت این انقلاب است.

مقام معظم رهبری ضمن هشدار نسبت به اهداف دشمن، مهم‌ترین محورهای آن، از جمله گونه‌های نفوذ و اولویت‌گذاری میان آن‌ها، پیشینه، روش‌ها، ابزارها، اهداف و پیامدهای نفوذ و راهکارهای مقابله با آن را مورد بحث قرار داده‌اند. از نظر ایشان، دشمن سعی می‌کند در زمینه‌ی فرهنگی، باورهای جامعه را دگرگون کند و باورهایی را که توانسته‌اند این جامعه را سرپا نگه دارند، جایجا کند، خدشه در آن‌ها وارد کند و در نهایت با براندازی نظام اسلامی، به هدف اصلی خود برسند. نفوذ فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی، اشکال مختلفی از نفوذ دشمن را تشکیل می‌دهند. نفوذ فرهنگی با ترویج ارزش‌های بیگانه و تخریب هویت ملی، سعی در استحاله فرهنگی جامعه دارد. نفوذ اقتصادی با تحمیل وابستگی اقتصادی و کنترل منابع، استقلال اقتصادی کشور را به خطر می‌اندازد. نفوذ سیاسی با ایجاد شکاف و اختلاف در میان نخبگان و جریان‌های سیاسی، انسجام و یکپارچگی نظام را تضعیف می‌کند. و نفوذ امنیتی با ایجاد ناآرامی و بی‌ثباتی، امنیت ملی کشور را تهدید می‌کند. مقابله با نفوذ دشمن، نیازمند یک رویکرد جامع و همه‌جانبه است که شامل تقویت هویت ملی، افزایش آگاهی عمومی، تقویت نهادهای نظارتی و امنیتی،

توسعه روابط با کشورهای مستقل و مقاوم، و تکیه بر توانمندی‌های داخلی می‌شود. همچنین، باید با شناسایی و خنثی‌سازی عوامل نفوذی در داخل کشور، از نفوذ آن‌ها به مراکز تصمیم‌گیری و قدرت جلوگیری کرد.

References

- Ahmadi, M. (2025). *Forty Steps*. Tehran: Daftar Nashr-e Maaref. (In Persian)
- Eftekhar Afzali, S. H. (2025). *Western Civilization in the Discourse of Imam Khomeini and the Supreme Leader*. Tehran: Farhikhtegan. (In Persian)
- Afshar, E. (2025). *Introduction to the Foundations of Western Civilization: With Emphasis on the Statements of the Supreme Leader*. Tehran: Qaem. (In Persian)
- Bagherpour, A. (2025). *Principles and Characteristics of Revolutionary Thought from the Perspective of the Supreme Leader*. Tehran: Hikmat. (In Persian)
- Platt, R. (2022). *The World of Espionage* (Trans. G. Ghalibaf). Tehran: Payam Azadi. (In Persian)
- Platt, R. (2020). *The History of Espionage in the World* (Trans. A. Farjadnasab). Tehran: Sabzan. (In Persian)
- Torkashvand, A. A. (2025). *The Strategy of Velayat: A Collection of Statements and Guidelines of the Supreme Leader*. Tehran: AJA. (In Persian)
- Khakrangin, A. (2025). *The System of Social Harms: An Approach to the Intellectual Framework of the Supreme Leader on Social Issues*. Tehran: Zharfay-e Shenakht. (In Persian)
- Khalili, E. (2024). *The Model of Distrust toward the Enemy from the Perspective of the Supreme Leader*. Tehran: Farabi University. (In Persian)
- Raji, S. M. H. (2025). *Ways of Enemy Infiltration*. Tehran: Strategic Research Center. (In Persian)
- Rayeji, M., Amiri, M., & Taghizadeh Ansari, M. (2024). The strategic impacts of the fatwa of Ayatollah Khamenei on the prohibition of nuclear weapons on international law and peaceful nuclear policies. *Strategic Studies of Islamic Revolution*, 2(1), 65–98. (In Persian)
- Rostami, M. (2024). *Infiltration*. Tehran: Kazemi. (In Persian)
- Richards, B. (2023). *The Psychology of Politics* (Trans. A. Moteqi). Tehran: Negah Moaser. (In Persian)
- Sajedi, A., & Zandi, E. (2022). The impact of Islamic ideology as soft power on the future of the foreign policy of the Islamic Republic of Iran with emphasis on the 2025 horizon. *Political Discourse of the Islamic Revolution*, 1(4), 40–62. (In Persian)
- Saeedi Saber, E. (2023). *Conceptualizing Infiltration in the Thought of the Leaders of the Islamic Revolution of Iran*. Tehran: Abrar Moaser. (In Persian)
- Sadeghzadeh, M. A., & Sotoudeh, M. (2025). The requirements of resistance diplomacy in the Qur'anic thought of the Supreme Leader. *Journal of Islamic Revolution Research*, 15(56), 25–41. (In Persian)

- Arefi, R. (2025). *Characteristics of Cultural Management from the Perspective of the Supreme Leader*. Tehran: Negar. (In Persian)
- Fathi, M. J., & Sahabi, A. (2021). A study of the managerial style of Ayatollah Seyyed Ali Khamenei in Iran's nuclear case. *Political Science*, 17(55), 37–74. (In Persian)
- Ghahremani, A. (2025). *Characteristics of Being Revolutionary from the Perspective of the Supreme Leader*. Tehran: Hikmat. (In Persian)
- Kissinger, H. (2025). *Leadership* (Trans. S. Sefarzai). Tehran: Peydayesh. (In Persian)
- Greene, R. (2024). *The Laws of Influence* (Trans. M. R. Al-Yasin). Tehran: Hamoun. (In Persian)
- Lotfi, S. (2025). *Social Justice Based on the Statements of the Supreme Leader*. Tehran: Hikmat. (In Persian)
- Maxwell, J. C. (2024). *Leadership Principles* (Trans. S. Movahed). Tehran: Peykan. (In Persian)
- Maxwell, J. C. (2023). *Changing Leadership Approach* (Trans. S. Sharifi). Tehran: Andisheh Molana. (In Persian)
- Mohebbi-Nia, J. (2025). *Good Governance: What, Why, and How*. Tehran: Naqd-e Farhang. (In Persian)
- Mohammadi, M. (2024). *The Islamic Revolution of Iran: Backgrounds, Consequences, and Achievements*. Tehran: SAMT. (In Persian)
- Mohammadi Sirat, H., & Taheri, S. J. (2025). Thematic analysis of the Supreme Leader's statements on relations with the West with emphasis on the nuclear negotiations of the eleventh government. *Contemporary Iranian Government Research*, 11(1), 83–107. (In Persian)
- Mesbahi, M. (2023). *Iran's Strategic Loneliness*. Tehran: Pileh. (In Persian)
- Moslehinajad, A. (2019). *Policy-Making of Power Structure in Iran*. Tehran: University of Tehran Press. (In Persian)
- Mousavi, S. M. (2020). The role of leadership in progress and solving challenges of the Islamic Republic of Iran in security and defense issues. *Islamic Revolution and Sacred Defense Studies*, 6(3), 33–54. (In Persian)
- Ward, H. (2025). *Hidden Secrets of the Psychology of Influence and Power* (Trans. B. Ghoochani). Tehran: Gooya. (In Persian)
- Wallace, R. (2021). *Contemporary Sociological Theories: Expanding the Classical Tradition* (Trans. M. Davoudi). Tehran: Sales. (In Persian)
- Hoffman, H. (2025). *Leadership Strategies and Tactics* (Trans. A. Jafari). Tehran: Ketab Mehraban. (In Persian)